

ЛОКАЛНИ ФИНАНСИИ – УСПЕШНО УПРАВУВАЊЕ, ОДГОВОРНОСТ И ИЗВЕСТУВАЊЕ

Еднодневен семинар – 12.06.2013 г.

Тема: Мозни извори за финансирање на капитални проекти во општините (кредитни задолжувања, издавање на општински обврзници и искористување на неповратни средства од проекти)

Доцент д-р ЈАНКА ДИМИТРОВА

Финансирање на капитални проекти

- Сопствените приходни извори на локалните власти најчесто не се доволни за финансирање на големи капитални проекти (системи за водоснабдување, канализациони мрежи, спортски, културни и образовни објекти)
- Од друга страна, ограничени се и можностите за задолжување на локалните власти
- Затоа централната власт доделува фискални трансфери (наменски дотации) на локалните власти, за реализација на капитални инвестиции во општините

НО

- Финансирањето на капиталните проекти е можно и преку:
- Задолжување со банкарски кредити
- Емисија на општински обврзници и
- Искористување на најразлични фондови за капитални инвестиции

Лимити за задолжување

- Вкупниот износ на недостасаниот долгорочен долг на општината, вклучувајќи ги и сите издадени гаранции, не може да го надмине износот на вкупните приходи на тековно-оперативниот буџет на општината во претходната година .
- При долгорочното задолжување, вкупната годишна отплата на долгот (главнина, камата и други трошоци) направен врз основа на долгорочно задолжување и долгорочна позајмица од Централниот буџет на Република Македонија не може да надмине 30% од вкупните приходи на тековно- оперативниот буџет на општината во претходната фискална година.

Постапка за задолжување на општините

Постапката за обезбедување на позитивно мислење за задолжување на општините со заем или издавање на обврзници од страна на Министерството за финансии е регулирана со Законот за јавен долг („Службен весник на РМ“ бр. 62/2005 и 88/2008) и со Упатството за начинот и постапката за задолжување на општините и јавните претпријатија во Република Македонија.

- Министерството за финансии ќе изрази позитивно мислење за задолжување на општините преку издавање на обврзници, доколку утврди:
 - усогласување на износот на задолжување согласно лимитите во Законот за финансирање на единиците на локалната;
 - усогласување на износот на задолжување со таргетите за јавниот долг и фискалниот дефицит

Барање за мислење за задолжување

- Општините ја започнуваат постапката за задолжување со доставување на Барање на мислење за задолжување до Министерството за финансии.
- Потребни пропишани податоци кои општината треба да ги достави до Министерството за финансии за секое ново задолжување се:
 - одлука на Совет на општината;
 - цел на задолжувањето;
 - предлог услови под кои општината сака да се задолжи;
 - пополнети обрасци за задолжување;
 - информација за изворите на средства;
 - изјава на градоначалникот заверена на нотар, со лична кривична одговорност дали има пристигнати ненамирени обврски кон доверителите во рок над 90 дена од датумот на пристигнувањето

ИЗДАВАЊЕ НА ОПШТИНСКИ ОБВРЗНИЦИ ВО РМ

- Примарна инвестициона цел на секој инвеститор е заштита на капиталот и остварување на релативно повисок принос при минимален ризик. Општинските обврзници се од посебен интерес за инвеститорите, бидејќи локалната власт е гарант за нивно враќање, а дополнителен поттик е неоданочувањето на приходите кои се остваруваат од општински обврзници.
- **Обврзница е долгорочна должничка хартија од вредност, со која издавачот се обврзува дека на сопственикот на обврзницата еднократно или во рати, ќе му го исплати на определен ден износот на номиналната вредност на обврзницата и каматата.**
- Преку издавање на обврзници, локалната власт позајмува пари од купувачите на општински обврзници и ветува плаќање на главнина и камата за одреден временски период. Каматата најчесто се исплаќа полугодишно, додека главнината може да биде исплатена или по доспевањето или периодично.

Корист за општините од издавањето на обврзници

- Мобилизирање на средства
- Реализирање на планираните развојни проекти
- Забрзување на локалниот и регионалниот економски раст
- Подобрување на локалната економска состојба, преку поголеми инвестиции, вработувања, производство и зголемување на квалитетот на живот на граѓаните
- Стекнување на поголема финансиска независност од централната власт

Корист за инвеститорите од купување на обврзници

- Добивање на принос кој зависи од квалитетот на издавачот и рочноста
- Развој на пазарот на капитал и можности за подобра диверзификација на портфолијата
- Приносот од овие обврзници е ослободен од персонален данок на доход
- Инвестирање во развој на средината во која живеат (видливост на ефектите).

ЗАКОНСКА РАМКА

- Постапката за издавање на хартии од вредност е регулирана со Законот за хартии од вредност и правилниците донесени од Комисијата за хартии од вредност.
- Согласно Законот за хартии од вредност, издавањето хартии од вредност на примарниот пазар, вклучувајќи ги и сопствените акции, се врши по претходно добиено одобрение од Комисијата за хартии од вредност.
- Согласно Законот, хартии од вредност може да се емитуваат по пат на **приватна и јавна понуда**.

ИЗДАВАЊЕ ОБВРЗНИЦИ ПО ПАТ НА ПРИВАТНА ПОНУДА

- Приватната понуда е директна понуда на обврзници до ограничен број инвеститори, со кои општината однапред се договорила да ги откупат обврзниците што се предмет на понудата. За издавање на обврзници по пат на приватна понуда не е потребно да се изготви и публикува проспект. За таа цел, потребно е да се:

- 1) најде заинтересиран инвеститор за обврзниците;
- 2) советот на општината да донесе Одлука за издавање (емисија) на обврзници по пат на приватна понуда; и
- 3) добие Одобрение од Комисијата за хартии од вредност за издавање на обврзници по пат на приватна понуда.

- При издавањето на обврзници по пат на приватна понуда, треба да се има во предвид дека општината може да изврши приватна понуда на обврзници по еден ист основ, најмногу еднаш во текот на една календарска година.

ПРВ ЧЕКОР – Одлука за издавање на обврзници по пат на приватна понуда

- Советот на општината носи Одлука за издавање на обврзници по пат на приватна понуда. Формата и содржината на Одлуката (Актот) за издавање на обврзници е пропишана со Законот за хартии од вредност и со Правилникот за формата и содржината на актот за издавање на хартии од вредност по видови на хартии од вредност.
- Со донесување на Одлуката за издавање на обврзници, Советот на општината утврдува и рок во кој истата треба да се спроведе.

Одлуката за издавање на обврзници се состои од 2 дела воведен и главен:

- **Воведниот дел** на Одлуката за издавање на обврзници се искажува низ именување на одлуката и назначување на правниот основ за донесување на одлуката, надлежниот орган кој ја донесува и местото и времето на донесување.
- **Главниот дел** на Одлуката ги регулира правата и обврските на општината и купувачот на обврзниците

ВТОР ЧЕКОР - Издавање на заинтересиран инвеститор

- Издавањето на обврзници по пат на приватна понуда може да се врши само кога емисија на обврзници е наменета на институционални инвеститори (за институционален инвеститор се смета само банка, осигурително друштво, инвестиционен фонд или пензиски фонд).
- Во врска со наведените случаи, односно кога е потребно идентификување на т.н. познати купувачи при издавање на обврзници по пат на приватна понуда, со Законот за хартии од вредност е предвидено дека доколку идентитетот на некој од купувачите се промени за времетраење на приватната понуда, општината е должна од Комисијата да добие дозвола за настанатата промена.
- Доколку идентитетот на некој од купувачите се промени, општината доставува корегирани акт за издавање со точни информации за идентитетот на купувачите.

ТРЕТ ЧЕКОР - Барање за одобрение од Комисијата за хартии од вредност за издавање на обврзници по пат на приватна понуда

- Барањето е писмен документ од општината во кој се наведуваат податоци за општината; податоци за органите на општината – Советот на општината и градоначалникот на општината и податоци за претходно издадените обврзници на општината.
- Барањето задолжително содржи изјава од градоначалникот на општината дадена под целосна морална, материјална и кривична одговорност, дека емисијата е во согласност со закон и актите на општината, податоците наведени во барањето се веродостојни, потполни и точни, и истите даваат целосен и вистински приказ на работењето на општината.

ЧЕТВРТИ ЧЕКОР

- Согласно Законот за хартии од вредност, во случај на емитирање на обврзници при приватна понуда општината до Комисијата доставува:
 - барање за одобрување на издавање на обврзници по пат на приватна понуда;
 - одлука за издавање на обврзници и предлог на соопштение до јавноста за издавање на приватна понуда со потпис и печат на градоначалникот на општината.

ПЕТТИ ЧЕКОР - Известување за запишани и платени обврзници и за реализација на приватна понуда на обврзниците

- Општината е должна да извести за запишаните и платените обврзници, односно за реализацијата на приватната понуда во согласност со одредбите од Правилникот со кој се утврдува формата и содржината на известувањето за запишани и платени хартии од вредност од приватна понуда и на известувањето за реализација на приватна понуда на хартии од вредност
- Со писменото известување за запишани и платени хартии од вредност од приватна понуда се известува Комисијата за хартии од вредност и истото се објавува во најмалку еден дневен весник
- Во прилог кон известувањето, општината задолжително доставува и доказ за реализација на приватната понуда на хартии од вредност, односно уплатите (налози за плаќање, документ за компензација, и др.)

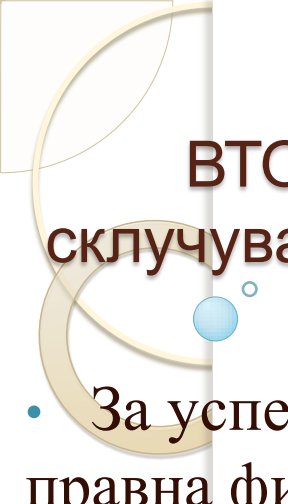
ИЗДАВАЊЕ НА ОБВРЗНИЦИ ПО ПАТ НА ЈАВНА ПОНУДА

Јавна понуда на хартии од вредност, во смисла на Законот за хартии од вредност, е јавен повик за запишување и купување на хартии од вредност објавен во средствата за јавно информирање.

За јавна понуда на хартии од вредност над 25.000 евра е потребно одобрение од Комисија за хартии од вредност.

ПРВ ЧЕКОР - Одлука за издавање на обврзници по пат на јавна понуда

- Првиот чекор за издавање на обврзници со јавна понуда започнува со донесување на Одлука за издавање на обврзници од страна на Советот на општината, со постапка уредена со Закон за хартии од вредност, исто како и кај издавањето со приватна понуда.
- Содржината на актот, односно Одлуката за издавање на обврзници по пат на јавна понуда е опишана претходно во делот Одлука за издавање на обврзници по пат на приватна понуда.

ВТОР ЧЕКОР - Избор на надворешни консултанти и склучување на договор со агентот за емисијата на обврзници

- За успешна реализација на емисијата неопходно е ангажирање на правна фирма (доколку општината нема правни капацитети за водење на постапката, обезбедување на потребните документи за добивање на дозвола за емисија), банка или брокерско друштво со двојна функција (финансиски советник и спроведувач на емисијата).
- Како спроведувач на емисијата може да се појави берзата или депозитарот.

ТРЕТ ЧЕКОР - Барање одобрение од Комисијата за хартии од вредност за издавање на обврзници по пат на јавна понуда

- Општината поднесува барање за одобрение за издавање на обврзници по пат на јавна понуда до Комисијата за хартии од вредност согласно со образецот пропишан во Правилникот за содржината на барањето за одобрение за издавање на хартии од вредност по пат на јавна понуда
- Барањето за одобрение содржи:
 - основни податоци за општината;
 - основни податоци за органите на општината (Совет и градоначалник на општината);
 - податоци за финансиското работење на општината;
 - основни податоци за обврзницата што се издава и за намената на средствата од емисијата на обврзници.

ЧЕТВРТИ ЧЕКОР - Потребна придружна документација при поднесување на барање

При поднесувањето на барањето за одобрение општината ги доставува следниве документи:

- 1) статут на општината;
- 2) завршна сметка за претходните три години во согласност со меѓународните стандарди за финансиско известување;
- 3) извештај од овластен ревизор за последните три години во согласност со меѓународните ревизорски стандарди;
- 4) Одлука за издавање на обврзниците;
- 5) Проспект на општината и покана за запишување и уплата на обврзниците и други информации значајни за купувачите
- 6) Изјава од градоначалникот на општината како одговорно лице за содржината на проспектот

Петти чекор: Проспект

- Проспект за запишување и уплата на хартии од вредност е писмен документ во кој се содржани сите релевантни податоци за издавачот кои му овозможуваат на купувачот да направи проценка за неговото правно, финансиско и деловно работење, за инвестициониот ризик и за правата кои произлегуваат од понудените хартии од вредност.
- Поканата за запишување и уплата на хартии од вредност претставува извадок од проспектот во кој се содржани основни податоци за хартиите од вредност кои се продаваат по пат на јавна понуда, како и за издавачот на истите.
- За веродостојноста, потполноста и точноста на податоците содржани во Проспектот одговара општината, односно градоначалникот на општината, како и други лица - потписници на проспектот кои изготвиле одредени делови на проспектот - соодветно на делот кој го изготвиле.

ШЕСТТИ ЧЕКОР – Рекламирање на јавната понуда

- Општината може да ја рекламира јавната понуда на обврзниците.
- Рекламите поврзани со јавната понуда на обврзниците треба да содржат информација за денот на првото објавување на Проспектот и местото каде што може да се обезбеди примерок од истиот.
- Рекламите треба да имаат промотивен карактер и да бидат во согласност со Проспектот за емисија.

СЕДМИ ЧЕКОР - Постапка за запишување на обврзници

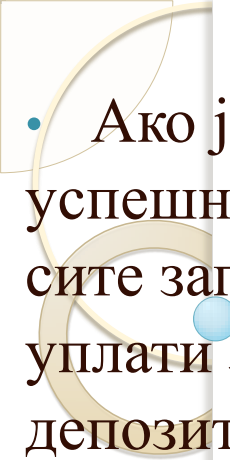
- Овластените учесници на пазарот се должни да обезбедат запишувањето на хартиите од вредност да се врши во согласност со Законот за хартии од вредност, со актот на издавање на хартии од вредност (одлуката за емисија на хартии од вредност) и со Проспектот.
- За време на запишувањето, сите уплати од купувачите за понудените обврзници се чуваат на посебна сметка во рамките на единствената трезорска сметка, која не може да биде користена од страна на општината сè додека јавната понуда не биде успешно завршена согласно Законот за хартии од вредност и Проспектот на издавачот.

Рок за реализација на јавната понуда

- Рокот за реализација на јавната понуда ја утврдува општината со Одлуката за издавање на обврзници.
- Со Законот за хартии од вредност се утврдува дека рокот за реализација на јавната понуда не може да биде подолг од 12 месеца од денот на започнувањето на запишувањето и уплатата на обврзниците.

Завршување на јавната понуда

- Јавната понуда на хартии од вредност се смета за успешно завршена ако во рокот за реализација на емисијата најмалку 60% од обврзниците понудени во Проспектот се запишани и уплатени, освен ако општината во Проспектот нема утврдено повисок процент на запишување и уплата на обврзниците за емисијата да се смета за успешна.
- После успешното завршување на јавната понуда на обврзници, општината ги регистрира хартиите од вредност кај овластен депозитар на хартии од вредност.
- За време на јавната понуда, не може да се врши секундарно тргување со обврзниците што се предмет на понудата се додека обврзниците не бидат регистрирани во овластениот депозитар за хартии од вредност.

-
- Ако јавната понуда не се реализира со утврдениот процент на успешност во предвидениот рок, истата се смета за неуспешна, а сите запишувања на обврзници се поништуваат и сите примени уплати за обврзниците се враќаат на инвеститорите заедно со депозитна камата.
 - Доколку во предвидениот рок за реализација на јавната понуда се запишани и уплатени повеќе од 60% од понудените обврзници или повеќе од процентот предвиден од општината во Проспектот, општината може да ја затвори јавната понуда.

ОСМИ ЧЕКОР - Известување за исходот на јавната понуда

- Општината е должна најдоцна во рок од 15 календарски дена од денот на завршувањето на понудата да ја извести Комисијата за бројот на запишаните и уплатени обврзници, односно за процентот на реализација на емисијата.
- Општината е должна најдоцна во рок од 15 календарски дена од денот на завршувањето на понудата да ги објави податоците во еден дневен весник кој излегува на целата територија на Република Македонија на македонски јазик и неговото кирилско писмо.
- Објавувањето на податоците може да биде и во дневни весници на еден од јазиците на заедниците во Република Македонија.

ДЕВЕТТИ ЧЕКОР - Упис на обврзниците во овластен депозитар

- Издадените хартии од вредност во Република Македонија се регистрираат во депозитар во вид на електронски запис.
- Хартиите од вредност односно општинските обврзници гласат на име на сопственикот на обврзниците.
- Правата и обврските од обврзниците настануваат од моментот на упис во депозитар на хартии од вредност.

ПРЕПОРАКИ

Треба, што побрзо, да заживее можноста за издавање општински обврзници како **начин на обезбедување средства за финансирање** на капитални инвестиции, бидејќи во моментот не постои ЕЛС што би можела да реализира позначаен инвестициски проект, без соодветно задолжување со кредити или без издавање обврзници.

Алтернатива е унапредувањето на системот на јавно-приватно инвестициско партнерство

Искористување на најразлични фондови за капитални инвестиции

Во функција на подобрување на локалниот економски развој, локалните власти треба да имаат подготвено стратегија за ЛЕР во која ќе се идентификуваат потребите за капитални инвестиции а и можностите за максимално искористување на капацитетите на општината, преку кои ќе им се обезбедат услови за поуспешно работење на деловните субјекти основани со домашен и странски капитал.

- Искористување на средства од предпристапните фондови

ПРЕТПРИСТАПНИ ФОНДОВИ ВО РМ

- -ПРЕТПРИСТАПНА ПОМОШ – ПОМОШ ВО ТРАНЗИЦИЈА (поддржува градење на капацитети на надлежни институции – министерства, агенции, регионални совети регионални центри и локални самоуправи
- ПРЕТПРИСТАПНА ПОМОШ ЗА ПРЕКУГРАНИЧНА СОРАБОТКА (СВС) – вмрежување на региони од РМ со региони од соседните земји (тврди и меки мерки)
- Претпристапна помош за регионален развој дава поддршка во инфраструктурен дел на проектно ниво
- Претпристапна помош за развој на човечки ресурси
- Претпристапна помош за рурален развој

-
- ВИ БЛАГОДАРАМ

ПРАКТИЧНИ ВЕЖБИ

Општина XXXXX планира да гради училиште чија проектирана вредност е EUR 100.000.

Нема сопствени извори на средства, но има можност:

- да се задолжи со кредит кај банка со каматна стапка од 8% и рок на враќање 10 години (годишни анuitети) или
- Да издаде општински обврзници со каматна стапка од 8% и рок на враќање 10 години (годишна отплата на главница и камата)

КОЈА МОЖНОСТ ДА ЈА ИСКОРИСТИ И ЗОШТО?

ИЗГРАДБА НА УЧИЛИШТЕ				
ВРЕДНОСТ НА ИНВЕСТИЦИЈАТА EUR 100.000				
РОК НА ВРАЌАЊЕ 10 ГОДИНИ (годишни анuitети)				
каматна стапла 8%				
	АМОРТИЗАЦИОНЕН	ПЛАН		
година	главен долг	камата	главница	ануитет
0	100000			
1	100000	8000	10000	18000
2	90000	7200	10000	17200
3	80000	6400	10000	16400
4	70000	5600	10000	15600
5	60000	4800	10000	14800
6	50000	4000	10000	14000
7	40000	3200	10000	13200
8	30000	2400	10000	12400
9	20000	1600	10000	11600
10	10000	800	10000	10800

КРЕДИТ?

- Долга постапка
- Високи трошоци за одобрување 1-2%
- Нотарски трошоци ???
- Хипотека – заробен имот на 10 години
(општината не може да располага со истиот – да го продава, изнајмува или да го реконструира за пренамена)

ЕМИСИЈА НА ОБВРЗНИЦИ?

- Нема трошоци (минимални трошоци за емисија)
- Нема хипотека
- Се развива пазарот на капитал во земјата

НЕГАТИВНИ СТРАНИ

- емисијата да не се реализира

ИЗГРАДБА НА УЧИЛИШТЕ				
ВРЕДНОСТ НА ИНВЕСТИЦИЈАТА EUR 100.000				
РОК НА ВРАЌАЊЕ 10 ГОДИНИ (еднократна исплата на главен долг на крајот од 10-тата година)				
каматна стапла 8%				
година	главен долг	камата	главница	ануитет
0	100000			
1	100000	8000	0	8000
2	100000	8000	0	8000
3	100000	8000	0	8000
4	100000	8000	0	8000
5	100000	8000	0	8000
6	100000	8000	0	8000
7	100000	8000	0	8000
8	100000	8000	0	8000
9	100000	8000	0	8000
10	100000	8000	100000	108000
		80000	100000	180000

- КОЈА ОПЦИЈА ДА СЕ ИЗБЕРЕ?

1-та – рамномерна оптовареност со обврски но и ангажирање на средства за отплата на долгот секоја година

2-та – користење на средствата 10 години, но и плаќање поголема камата и преголема оптовареност во 10-тата година